

5 frtért
szétküld utánvét mellett az
Orsz. Posztóruház
Budapest, Rottenbiller-n. 4B.
I. emelet.
egy férfiöltönyre 3 méter
finom fekete, sötétkék,
szürke vagy barna angol
gyapjuszövetet.

Világhírű kitudott olmitz
Quargli.

Az első olmitz gépezetű sajtgyár
mely 1839. évben alapított
szőlő szőlő gyarmatából egy
postai küldeményt bérmentve és
utánvételt 3 K 70 fillért. Nagyobb
megrendeléseknél a legelőbb
árak.

JOSEF MEIXNER, Olmitz
Bahnhof. 1082

Férfiöltöny
dívatos szabással, gyapjuszövetből készült mérték után
finom kivitelben 25 kor.-ért
LICHTMANN SANDOR
szabómester. 11090b
Budapest, Rottenbiller-n. 4B.
I. emelet.
Vidékre minták bérmentve.

Vezérszó: Minden darab szappan a SCHICHT névvel,
tisztá és ment káros alkatrészekből.
Jótállás: 25,000 koronát fizet a Schicht Gyógy-
cég Auszgiában bárkinak, a ki bebizonyítja,
hogy szappana a «Schicht» névvel valamely káros keveréket tartalmaz.

Schicht-szappan!

(„Szarvas“ vagy „Kulcs“-szappan.)

**Megtakarít pénzt, időt és fáradságot.
A ruhát kiméli és megóvjja.**

Mindennemű ruha és Hófehér ruhát ad.
mosási módszer részére A színeket emeli, fénylővé
a legjobb és legolcsóbb. és világossá teszi.

A vásárlásnál különösen ügyeljünk arra, hogy minden darab szappan
«Schicht» névvel és a «Szarvas» v. «Kulcs» védjeggyel legyen ellátva.

Hogy karcsuvá lehessünk

a nélkül, hogy egészségünknek ártalmára volnánk, használjuk a „**PILULES APOLLO**”
melyek legelső növények alapján vannak előállítva és
paris orvosoktól készítették. Ezem kiválóan
betartható gyógyszerrel rövid idő alatt eszalhatatlanul
alhasi fűszes embonpiont és biztosítja a kóvér-
tartású gyögytést miná két nemnél. Ez a tükör
minden elegans külsejnek, ki nyugtató és fiatalos
alakját meg akarja őrizni. Egy facon ára utaltatás
al K 6-45 bérmentve, utánvételt K 6-75 J. Batle,
Gyógy. S. Passage Verdau, Paris (IX).
Balkis Auszria-Magyarország részese Budapeston Tóth
József, Gyógyász, Király-utca 12. 11019

Igazi urinő
arcsának, keblének, kez-
nek alapos ápolására hasz-
nálja mindig a világhírű,
1886-ik év óta törvényileg
védett **Krieger-féle**
CRÈME DE MARGUERITET.
Kérjen mindig határozottan
Krieger-félet.
Eredeti nagy tégely 4 kor.
Próbátégely 1 kor.
KRIEGER GYÖRGY
gyógyásztára Budapest,
VIII., Kálvin-tér. 10870

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
erősítőszeg gyögyelkődő, vérszegények és
lábbadozóknak számára. Étvágygerjesztő, ideg-
erősítő és vérjavító szer. 10852
Külföldi. Több mint 3300 orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban álliteres üvegekben
K 2.00, egész literes üvegekben K 4.80.

MATTONI-FÉLE
GISSHUBLER
TERMÉSZETES
SAVANYÚ-IVÓ

ANYÁK!
Óvjátok gyermekeiteket a háterinez elgörbülésétől!
Háterinez elgörbülésben szenvedő

15 éves leány műfűző
alkalmazása előtt. a fűző alkal-
mazásával.

Keleti J. testgyógyászati műintézet készíti jótállás és a
legelőbb gyári árak mellett.
Műfűzőket, Hensing vagy Dollinger tanár
rendszere szerint, háterinez stb.
elferdülésének gyógykezelésére.
Egyenestartók hanyag testtartás meggyátására.
Mellfűzőket a legelőbbé-
Női kiszolgálás.
Járó- és támogatókat, Lorenz tanár és
Hensing rendszer szerint, háterinez stb.
Műlábakat és műkezeket a legelőbbé-
valódi amerikai és angol
gyártmány, nagy választékban! 10866
Kér en ingyen és bérmentve legújabb képes árjegyzéket
KELETI J. orvosi műszer-gyáros,
BUDAPEST, IV., Koronaherceg-utca 17. sz.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadóhivatal-
ban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Párisi világkiállítás «Grand Prix» 1900.
KWIZDA FERENCZ JÁNOS
es. és kir. osztrák-magyar, kir. román és bolgár hercz. udv. szállító,
kerületi gyógyszerész Kornenburgban, Bécs mellett.
KWIZDA-féle Restitutions-fluid
osász. és kir. szabadalmazott
mosóvíz lovak számára.
Egy üveg ára 2 kor. 30 ALL.
40 év óta az udvari istállóban, a ka-
tonaság és magánosok nagyobb istálló-
ban használatban van nagyobb
elő- és utó-erősítő, innk me-
reveségét stb. az idomításnál
kiváló munkák képesti a
lovakat. 11083
Kwizda-féle
Restitutions-fluid
csak a mellékelt véd-
jeggyel valódi. Képes
árjegyzéket ingyen
és bérmentve. Főrakt-
ár: Tóth József
gyógyász, Budapest, Ki-
rály-n. 12., Andrássy-út 26.

Kocsi-gyártás. 11186
Budapesti kovács- és kocsigyártó-
ipartestület védnöksége alatt álló
Kocsi
Arucsarnok-
Szövetkezet,
Budapest, VII., Kerepesi-út 72.
Ajánl mindennemű hintőkocsit.

1.50
frt.
2 frt. Roskopf-órak
plombával.
Nikkel vagy acél Roskopf-
rendszerű — frt 1.50
Roscopf-strapaz-óra
plombával — frt 2.—
Duplafedél — frt 3.40
Arany-doboz (arany-
hoz hasonló) — frt 3.50
Val ezüst egyfedél — frt 3.—
Duplafedél — frt 4.—
3 erős fedél — frt 5.—
Eredeti evasuts-Roscopf
(nem rendsz.) frt 3.50
Fenti órák a szász Mária,
magyar korona, számbó
földmíves vagy 16 dom-
borművű képével 10 krral
drágábbak.

1.50
frt.
2 frt. Roskopf-órak
plombával.
Nikkel vagy acél Roskopf-
rendszerű — frt 1.50
Roscopf-strapaz-óra
plombával — frt 2.—
Duplafedél — frt 3.40
Arany-doboz (arany-
hoz hasonló) — frt 3.50
Val ezüst egyfedél — frt 3.—
Duplafedél — frt 4.—
3 erős fedél — frt 5.—
Eredeti evasuts-Roscopf
(nem rendsz.) frt 3.50
Fenti órák a szász Mária,
magyar korona, számbó
földmíves vagy 16 dom-
borművű képével 10 krral
drágábbak.

„A nagy óragyárhoz“ cég MAX BÖHNEL, órás, Wien, IV., Margarethenstrasse 38. szám.
A cs. kir. államhivatalnokok szállítja. — Alapítva 1840. — Kérjen nagy árjegyzéket ezer képpel ingyen és bérmentve.

Kakn-óra frt 2.50
Zenélő
ingaóra
71 cm. magas, önmaga-
tól a legszebb dalokat,
kerengőket és indulókat
játssza — frt 6.—
Zene nélkül — frt 4.—
Ótóművel — frt 4.50
Toronydróttal — frt 5.—
Ébresztő-órak nia-
kelből — frt 1.—
Dupla haranggal frt 2.—
Zenélő művel — frt 4.25
Kakn-órak — frt 3.40
Kerek konyhaórak frt 2.—

Ébresztő-óra 1 frt.
éjjel világító frt 1-58
Dupla haranggal 2.—

Valódi ezüst 3. frt.
Remontoir-óra
es. és kir. fémpeljeszel
urak, hölgyek és nők
része.
Egyfedél — frt 3.—
Duplafedél — frt 4.—
Aranyozott — frt 5.—
Három erős fedél, frt 6.—
Ezüst páncéllánc frt—90
14 kar. arany 8 frtől felj.
14 kar. aranylécok 10 frtől felj.
14 kar. arany fülbevaló
1 frt 20 krtól feljebb.
14 karátos aranygyűrűk
követl 1 frt 80 krtól felj.

5. frt.

Három évi írásbeli jótállás. Meg nem felelőért pénzvisszaküldés. Szétküldés csak utánvétellel.

42. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 15.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 50 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meg-határozott viteldij is esatolandó.

SPÁNYI BÉLA.
AZ ALFÖLD POÉZISÉNEK szeretetreméltó festő-
tölmácsa Spányi Béla. Nem csoda tehát,
hogy művészete iránt már hosszabb idő
óta élénk érdeklődést mutat a magyar közön-
ség. Nincs nálunk talán képgyűjtemény, mely-
ben mély hangulatú festményeivel nem talál-
koznánk; s a mi feltűnőbb: egy-egy szerényebb
tanulmányával még olyanok is dicsékedhetnek,
a kiknél a műtárgyak vásárlása nem tartozik az
élet szükségletei közé. Jóllehet már évtizedek
óta dolgozik, a művészet terén fölmerült újabb
és újabb áramlatok sohasem ártottak népszerű-
ségének, s azok a kritikussai, kik az ultra-modern
jelszavak vesszőparipáján lovagolva, akarják ér-
tékét kicsinyíteni, bizonyára hiábavaló munkát
végeznek. Spányi Béla rokonszenves művészi
egynisége alapján sohasem változott meg, s
ha külföldi tanulmányúttal koronkint idéztek is
elő változásokat a technikájában: megmaradt a
magyar természet érzemes kedélyű és éles
szemű megfigyelőjének. Képei száz más festő
művei közt is élénk tárják jellemző tulajdon-
ságaikat; látjuk, érezzük, hogy azok csak az ő
mélyen érző szívének és borongó kedélyének
termékei lehetnek. Ez a nagy szubjektivitás ad
nem közönséges érzéket újabb és újabb alkotás-
ainak; de okozza egyúttal azt is, hogy néme-
lyek egyhangúsággal vádolják. Mintha bizony
többé-kevésbé a legnagyobb lírikusok is nem
szenvetnének az ily értelemben vett egyhangú-
ság hibájában, s a tájfestőtől, ki a festőművé-
szet liráját műveli, rossz néven lehetne venni,
ha többször is kifejezi ugyanazokat a hangula-
tokat és érzelmeket. Vádolni csak akkor lehetne,
ha ezek az érzelmek affektáltak, hazugok, vagy
épen érdektelenek volnának. Az a körülmény,
hogy Spányi Béla száz és száz csaknem egy-
forma tárgyú és hangulatú tájképe folyvást
megtalálja a maga közönségét, a művész erős
egynisége mellett tesz bizonyosságot. Azok a fia-
tal művészek, kik minden iskola, minden újabb
irány keretében kényelmesen el tudnak helyez-
kedni s minden motívumot egyenlő szeretettel
festenek: ilyen sikerben sohasem részesülhet-
nek, mert műveikből az hiányzik, a mi a táj-
képnél leglényegesebb: a művészi egyéniség
őszintesége és ereje.

felhőket, a naplementét s a part növényzetének
a vízben való visszatükröződését, a mi minden-
kor egyik legkedvesebb motívuma a tájképfestő-
nek. Nem egyszer voltam a tanuja ennek a sze-
retetteljes elmerülésnek, s később a régi Mű-
csarnok kiállításában újra és újra átéreztem
amaz órák kedves hangulatait, ha a művész
képei szemem elé kerültek. Ezek a kisebb és
nagyobb festmények rendszeren egy-egy érdeke-
sebb darabját mutatták a magyar Alföldnek,
melyért Petőfi annyira rajongott s melynek
édes borongására készítő szépségeit oly sokszor
és oly örömezt énekelte meg Tompa Mihály.
Spányi Béla, ha művészetét e két költő művé-

NYIRFÁK A TÓ PARTJÁN. — Spányi Béla festménye.

SPÁNYI BÉLA.

szetével hasonlítom össze, inkább Tompával tart rokonságot. Petőfi széles látása, erős szenvedélye nincsen meg benne, de annál nagyobb mértékben bírja a csöndes elmélyedés, a meghatottság adományát, a mely oly különös varázst kölcsönöz Tompa költészetének. Ez a borongó, tépelődésre hajló kedély különben elvitáztatlanul erősen magyar sajtáság; ne csodálkozzunk tehát, ha Spányi művészetével a markáns alapvonással oly közel tudott férközni a magyar közönség érdeklődéséhez, a külföldön pedig mindenütt az újság, az eredetiség ingerével hatott. Ha Spányi nem más, csak a müncheni festőiskola szolgál tanítványa: újabb és újabb képeit nem kapdossák szét honfitársai s a külföldi amatőrök, kik a múlt század hetvenes és nyolcvanas éveiben már torkig elteltek a különböző iskolák sablonos tájképeivel. Spányiban a magyar lélek, a magyar szív volt az, a mi a közönség érdeklődését megragadta s ellenállhatatlan erővel vonzotta magához. Spányi festő és poéta egy személyben, és pedig a legszorosabb, a legintimebb kapcsolatban. És ez a ritka adomány magyarázza meg, hogy alkotásai még akkor is erős hatást tesznek reánk, ha a festő állványán nem érlelődtek is meg teljesen. A koronkint mutakozó apró hiányok ép oly jelenségek Spányi művészetében, mint a lírikusnál a szagatottság, a mérték és rímek gyakran öntudatos elhanyagolása. A szabotosság tagadhatatlanul nem közönséges érdem; de túlságos hajszolása a művészetben nem egyszer az elteltség és unalom előidézője. Spányi Béla még gyöngébbeknek tartott műveiben sem válik unalmassá, mert mindig van valami elmondani valója.

Most, midőn két év óta készített műveiből (s talán némely régebbi tanulmányából is) a Képzőművészeti Társulat termeiben gazdag gyűjteményt állított össze: a közönségnek és kritikának alkalom nyílik arra, hogy művészetének fény- és árnyoldalait tanulmányozhassa. Talán mondanom sem kell, hogy érték tekintetében nem egyenlők a gyűjtemény egyes darabjai. Találunk köztük mélyen átértett s előadás tekintetében is kifogástalan műveket (ilyenek főleg a szelíd borongásra indító estalkony képei s a reggeli szürkület); de vannak sebteben odadobott vázlatok is, melyek számára egy-egy érdekesebb természeti jelenéget leszögezzenek. Ez utóbbiak főleg tárgyuknál fogva érdekesek, mert a művész egyéni haj-

lamait és hangulatait magyarázzák. Úgy a kész képekhez, mint a vázlatokhoz és tanulmányokhoz könnyű szízzel hozzá járhat a közönség, mert Spányi Béla olyan árat kíván képeiért, a milyenek rendes körülmények közt kezdő festőtől sem vásárolhatunk. És jól tette, hogy e részben is példát adott művésztársainak. A művészet szeretetének elterjedését maguk a művészek mozdíthatják elő legbiztosabban, ha nem becsülik túl termelésüket s a szerényebb viszonyok közt élő műbarátnak is alkalmat nyújtanak arra, hogy lakását értéktelen színyomatok helyett eredeti művekkel díszíthesse. Az alacsonyabb árak kívánása a művészre még mindig nem olyan megszégyenítő, mint az a lefelé licitálás, melyet egyik-másik piktor a kiállítások berekesztése után véghez visz. Mert nem minden művész Verescsagin, hogy egész galleriát fessen maga-magának, s miután minden szellemi termelés arra való, hogy a közönség közé kerüljön, odakerül végre a legnagyobb igényű alkotás is, rövidebb vagy hosszabb vándorlás után és pedig a legtöbb esetben — potomon áron. Erről az Odisszeáról a nagy kiállítások ezekre és ezekre menő vásznai nagyon sok tanulságos dolgot mesélhetnek nekünk.

Szana Tamás.

ŐSZ.

Zörög a kérés színi lomb a fán,
A nap derült sugára megtörött.
A szél sít: elhallgat a madár
A hervadó bokrok között.

Most engem is bánt a fák száraz ága
S a kő, — hogy a madárral hallgatók
És elpihennek, jól szivembe zárva,
A lágy, ki nem mondott dalok.

Egy éve csak, a tavasz ébredése
S az ősz, becses volt nékem egyaránt
És dallá vált szívem minden verése
S a légből oszlott fény gyanánt.

Most fáj, ha hullni látom a virágot
És fázom, ha a napfényt nem lelem,
Mert ez ősmert helyen magamba járok,
Hogy ő már nincs velem.

Iusth Béla.

BÚCSÚ.

A mit számunkra nyújt az élet,
Az öröm úgyis oly kevés,
Legszebb álmunkból hogyné fájna
A szomorú felébredés.
Álmodtam rólad, barna kis lány,
Nemes vágtyól szerelmesen;
Álmodtam rólad!... Vége, vége!
... Isten megáldjon, kedvesem!

Midőn feléd fordúlt szerelmem
S neked ajánltam szívemet,
Te azt mosolygva elfogadtad,
Én boldogan hittem neked!
Emlékszel é, mennyit susogtam
Fülebe halkán, csendesen?
Emlékszel-é még?... Vége, vége!
... Isten megáldjon, kedvesem!

Később, midőn a mámor oszlott
S feltűnt elémbé a való,
Akkor láttam csak, büszke angyal,
Te nem vagy én hozzám való.
Lelkedbe, tiszta drágagyöngyért
Hiába szállt tekintetem,
Azt nem találtam... vége, vége!
Isten megáldjon, kedvesem!

Az én világom: béke és csend;
Te a pompát, fényt kedveled.

Vágyam: boldog, családi tűzhely;
Hiúság a te Istened!
Szerelmből lemondni rólok
Én nem tudok, nem tudsz te sem;
Köztünk mindennek vége, vége!
... Isten megáldjon, kedvesem!

Harag ne lakjék most szívünkben,
Midőn örökre búcsuzunk!
Tekints reám, én rád tekintek,
Nyíljék mosolyra ajakunk!
Keresd tovább a boldogságot,
A mint azt én is keresem...
Találjuk azt meg mind a ketten!
... Isten megáldjon, kedvesem!

Miklós Elemér.

AD ASTRA.

Irtó Dömötör István.

I.

A híres karmester épen becsukta a zongorát,
A mikor kívül hevesen megnyomták a kilincset,
Nyílt az ajtó, s egy szöke, nyurga, előrehajló
Háttal fiatal ember bujt a szobába.

Ügyetlenül köszönt. A karmester «kedves
fiannak» szólította, s miután elbeszélgettek
vagy tíz percig, egy vastag füzetet vállonvere-
gette a nyurga fiatalemberre:

— Atlapoztam a kéziratot: nagyon figye-
lemmel. Maga sokra viheti...
Chopin éjszakái: ez volt a vastag füzet czime.

— Most még hátra a hangszerelés. Ezt is meg-
csináljuk. Benyujtom az operához, s ha előad-
ják, nem leszek többé egyszerű, névtelen muzi-
kus. Csak ez az átkozott köhögés, csak ez ne
volna!... — Így szólott önmagához a nyurga
fiatalember, a mint hóna alatt a vastag füzetet,
olykor három lépésofokot ugorva, lefelé jött.

De a kapunál meg kellett fogódznia: köhög-
és rontott rá, szédült, s hirtelen elszápadt,
a hogy szájához emelve zsebkendőjét, friss vé-
rcsöppet látott vörösozni a kendő fehérségén.

Két emelettel fölnebb pedig a híres karmes-
ter idegesen fujta havannájának bodrait: foly-
vást a nyurga fiatalemberre gondolt, s nem
birta feledni a «Chopin éjszakái»-t.

II.

Alacsony termetű, kövér nő, valami sárgás
port öntött egy ezüst kanálba. S miközben viz-
zel keverte, arcán a szánalom ült. Ágy fölé
hajolt, vigyázva, s szólott halkán:

— Kelemen úr, itt az orvosság.

A kihez a kövér nő e mondatot intézte, úgy
látszik, aludt. Szöke furtjei kuszáltan lógtak
homlokába, s egy-egy nehéz lélegzéséhez halk
hörögés járult.

Újból s erősen hangzott:

— Kelemen úr, itt az orvosság.

A szöke, sovány fej most megmozdulván, ki-
nyitotta szeméit, a melyek kékjében különös
fényű tűz égett.

Egy másodpercig mintha gyűlölettel nézne
az orvosságos kanálra. Aztán lenyelte a port,
gyorsan, s hála rezgett szavai közt:

— Köszönöm...

A nyurga fiatalember — mivelhogy ő a Kele-
men úr — immáron hetek óta fekszi az ágyat,
s a jó asszony hiába adogat neki sárgás porokat:
ugyanaz a gonosz, sorvasztó láz mindennap
megérkezik s barna foltokat rajzol arcára.

Helyét más foglalta el az opera zenekarában.
S a mikor próbák alkalmával társai, a többi mu-
zikusok sűrűn emlegetik, hogy a kékszemű
gondokás kutyául van, — villanásszerű mosoly
fut végig a karmester ajkán. Megrezen. Aztán
ismét nyugodt, hideg, parancsoló, s mindössze
annyit mond:

— Kár.

III.

Az emberek behúzott nyakkal siettek az ut-
czán, komor felhők úsztak a tetők és kémények
fölött, s dideregtek a fák. Ezen az őszi napon,
egy csöndes szoba ablakmélyedésében két fekete
árny sutogott: a karmester s a kövér nő.

— Hát ennek a fiúnak senkije sincs?

— Senkije... Még látogatni se jönnek hozzá.

— És mit szól az orvos?

Klein Felix.

Darboux Gaston.

König Gyula.

Rados Gusztáv.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BOLYAI-JUTALMÁNAK BIZOTTSÁGA.

— Roszat. Reggelre tán mindennek vége...
Pár lépéssel odébb a kékszemű gondokás
hánykolódott vánkosain. Alig ismerte föl a kö-
rülte lévőket: egyre valami óriásról beszélt, s
szikrázó karikákról, a melyek a falon forognak...
Esti hat óra volt.

IV.

A karmester hol az ágyat, hol az óráját nézte,
hol egy kis könyvvállányt, a melyen a «Chopin
éjszakái»-nak kézírata, a vastag füzet hevert.
A bűnös gondolat, a mely egy ideje nem hagyta
békén nappalait éjszakáit, megint átvezérelt
agyán.

S mikor elkettyegte az óra, hogy fél hét —
a híres karmester, mint egy sunyi ragadozó, ha
ugrásra készül, lábujjhegyen ment a könyvvál-
ványig. Macska-mozdulattal kabátja alá dugta a
vastag füzetet, s kiosont a szobából.

A kövér nő vacsorát készítgetett a konyhában.
A kékszemű gondokás falnak fordulva aludt:
láz-álmom szorította le pilláit.

Az egészet nem látta más, csak a butorok, egy
rég ólajnyomatú szentkép, s a csorba lámpás,
mely az asztalon hunyorgott.

V.

Félév múlva ilyformán irtak a lapok:

— A tegnapi előadás felejtethetetlen lesz mind-
azoknak, a kik betöltötték az opera nézőterét.
A közönség tombolt, s elhalmozta a szerzőt a nagy
siker összes nyilvánulásaival. A szerző, a ki egyéb-
ként mint karmester érdemekben gazdag, a zene-
szerzés terén eddig csak műló értékű operettek-
kel igyekezett a csillagok felé, s így egész vá-
ratlanul lepett meg bennünket a tegnapi bemu-
tató. Operája: a «Chopin éjszakái» ragyogó kri-
tikai jelzést követel s bátran állíthatjuk, hogy
monumentális nyomokat hagy a magyar zene-
irodalom történetében.

Ezt jelentették a lapok. De kihagyták, hogy a
tisztelőre adott banketten az író és művészvilág
egybegyűlt kitünőségei el se kezdhették a
lelkes ünneplést: ugyanis a hős egyszerre csak
nem találtott. Keresték a ruhatárban, keres-
ték az asztal alatt, keresték mindenfelé: a híres
karmester egy észrevétlen pillanatban meg-
szökte, hajnalig bolygott az utcákon.

Üzte a fény, üzte a sötétség, s üzte a csönd.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BOLYAI-JUTALMA.

1903 január havában múlt száz éve, hogy
Bolyai János, a lángelmű magyar mathema-
tikus született. Ez évfordulót kegyelettel és
büszkeséggel ültük meg; és méltán, mert Bolyai
Jánost az ő örökbecsű műveiben nyilvánuló
éles logikája, gazdag phantasiája, intuitiójának
teremtő ereje már régen a matematikai tudomá-
nyok ama herosainak sorába emelték, kiknek
neve a tudományok történetének egyik
legdicsebb lapján tűndöklök.

Bolyai János mítsem túlzott, midőn nagy
eszméinek megfogalmazásakor a felfedezés má-
morában így kiáltott fel: «új világot teremtetem»,
mert azzal, a mit teremtett, a geometriát

évezredes bilincsekből felszabadítván, a mathe-
matikai és bölcséleti kutatásnak megmérhetel-
en új tért hódított. Bolyai születése századik év-
fordulójának ünnepe ily értelemben messze tul-
lérdte az országos ünnepek keretét: a nemzet-
közi tudomány ünnepnapja volt ez és hazafiai
keblünket büszkeséggel dagasztotta, hogy az egész
tudományos világ ünnepeltje édes hazánknak
fia volt.

Ebből az ünneplésből a Magyar Tudományos
Akadémia hozzá valóban méltó módon vette
ki a maga részét. Azt határozta ugyanis, hogy
e halhatatlan tudósnak, valamint az ő mélyen
gondolkodó atyjának és a tudományban meste-
rének, Bolyai Farkasnak, emlékezetére, első
izben 1905-ben és ezután minden ötödik évben
bárhöl és bármely nyelven megjelent legkivá-
lóbb matematikai vizsgálat szerzőjét, tekin-
tetbe véve az illetőnek előbbi tudományos mű-
ködését is, 10,000 korona «Bolyai-jutalommal»
és éremmel tünteti ki. Az érem egyik oldalát
a Magyar Tudományos Akadémia és Budapest
képe, a másik oldalát magyar felirat díszíti.

Ha meghalt író munkája iteltetik legjobbnak,
az elhunyt örökösének adatik ki a jutalom.
A jutalom odaítélésében a Magyar Tudomá-
nyos Akadémia III. osztálya legkésőbb márc-
ziusi üléséből, két belső és két külső tagból
álló bizottságot választ, mely október első felé-
ben, Budapesten egybegyűlv, határoz. A bizott-
ság saját kebeléből választja elnökét, ki a bi-
zottságban szintén szavaz és szavazategyenlő-
ség esetében szavazatával dönt. Ugyancsak a
bizottság választja előadóját is, ki a bizottság
határozatáról a díjat odaitélt összeg ülés szá-
mára részletesen indokolt jelentést készít.

A bizottsági tagoknak szöbe jöhető dolgoza-
tai mind a bizottságnak határozatából, mind a
jelentéstől ki vannak zárva. A jelentés az Aka-
démiai Értesítőben jelenik meg; a Magyar
Tudományos Akadémia gondoskodik azonkívül
a jelentésnek külföldön is közzétételéről és a
szövegkezeztet akadémiák számára való megkü-
ldéséről.

E szabályzat értelmében a Bolyai-díj az
idén lesz először esedékessé, és feszült érdeklő-
déssel várják a hazai és külföldi tudományos
körök az Akadémiától kiküldött Bolyai-bizott-
ságnak döntését. Mert míg egy részt e díjnak
ily hivatott forum részéről való odaítélése a
kitüntetésre nézve a legmagasabb tudományos
elismerések egyikét jelenti, mely a legnemesebb
ambíció sarkalására is alkalmas, addig más
részt a bizottság feladatának értelmében járva
el, a lefolyt ötévi ciklus teljes tudományos ter-
melésére kell, hogy vizsgálata és itelkezése körébe
belevonja és kiemelve e termelés egyéb leg-
kiválóbb és legértetebb termékeit is, a tudomá-
ny fejlődésére legjobban kibátó kutatások
eredményeit, a matematikai tudományok tör-
ténetéhez is bizonyára becses és figyelemre-
méltó adalékokat fog szolgáltatni.

Az idén esedékes Bolyai-jutalom odaítélésére
az Akadémia König Gyula és Rados Gusztáv
belső, Darboux Gaston és Klein Felix külső tag-
jaiból álló bizottságot küldött ki.

König Gyula és Rados Gusztáv hazánkfiainak
tudományos működése sokkal ismertesebb,

semhogy erre szót pazarolnánk, de talán olvasó-
közönségünk érdeklődésére számíthatunk, ha a
bizottság külső tagjainak tudományos egyéni-
ségéről egyet-mást elmondunk.

Darboux Gaston nemcsak felette becses mathe-
matikai kutatásainak hosszú láncza és alap-
pot vető önálló művei révén, hanem mint a
Faculté des sciences tudós tanára és mint a
francia tudományos akadémia örökös titkára
a nemzetközi tudományos világban egyik leg-
kiválóbb alakja, a kinek, mint a szövetségelt
akadémiák elnökének az egész művelt világ
tudományt fejlesztő törekvéseiben vezérszer-
jutott. Francia szellemességet és világhosszú
német alapossággal egyesít magában; szemé-
lyes szeretetreméltóságával pedig mindenütt
tisztelőket és barátokat szerzett magának.

Klein Felix, a göttingai egyetem nagyhirű
professora pedig a német tudományosságának
egyik legfényesebb képviselője. Mint mathema-
tikus, magasan szárnyaló eszmével, mélyen
szántó módszereivel, ritka sokoldalúságával
minden esetre azok közé tartozik, a kiknek mű-
ködése szaktudományuk fejlődésére a legmé-
lyebb és legtartósabb hatással volt. Klein
egyszersmind fényes előadó, a kinek szemlélő-
déseli mindenkor philosophiai magaslaton álla-
nak és a ki példátlan módon tudja tanítványait
lelkésíteni és becses munkára serkenteni. A föld-
nek nincs művelt országa, a melyben tanítvá-
nyainak egész sora mesterüknek dicsőségét ne
zengené.

A nemzetközi tudomány e két kiváló vezér-
alakja jött ide hozzánk tudományos Akadémiánk
hívására, hogy fontos tudományos missióban a
tudományunk céljaival együtt Akadémiánk
céljait is előmozdítsák.

Akadémiánkat mindezekért csak elismerés és
dicséret illeti. Mert ha igaz, hogy Bolyaikkal
azért büszkélkedünk, hogy a miénk volt és e
mellett az egész világé is: akkor csak helyes-
lésünkre találhat az az elv is, mely Akadé-
miánkat a Bolyai-díj alapításában vezérelte,
t. i. hogy ha igazi tudósok és a mint kell, jó
magyar hazafiak akarunk lenni, akkor a tudomá-
nyunk zászlóját oly magasra kell emelnünk,
hogy azt az egész világon meglássák és annak az
illő tiszteletet megadják. Örömmel látjuk, hogy
a midőn Akadémiánk ezt a halhatatlan Bolyai
nevének jelében tette, a várt hódolat el nem
maradt.

AZ «ARANY ÖKÖR».

— RÉGI PESTI EMLÉKEK. —

Irtó Porzós.

Nagy város fejlődésében, főképp ha ez a nagy
város az ország szíve s a nemzeti élet központja,
az ember lelkét, ha ezzel a nagy várossal össze-
forrott, két ellentétes érzélem bolygatja: az
öröm, hogy új élet kél a romokból, s a bánat,
hogy elomlani látja azokat a falakat, melyekhez
annyi drága emléke fűződik.

Különösen Budapest belvárosán viharzott
végig az újítás förtöge. Jött az emberséges
tót s csákányával bontogatta a mohos tetőket s

A FERENCZRENDIEK TEMPLOMÁNAK BEJÁRATA A GYÁSZMISE ALKALMÁVAL.

A GYÁSZMENET EGY CSOPORTJA A TEMETŐ KAPUJÁNÁL.

szedegette szét egyenkint a kőkeményre szilárdult ősi habares törmelékei közül a téglát, vagy ásta alá a ház tövét s már most a falakra bízta, hogy egyensúlyt veszve egymást döntögessék le. A mi kevéske történeti nyom tapadt hozzájuk, eltűnt — p. o. az az ódon barokk épület is ott a Sebestyén- s Rózsa-tér összeszőgellésén, melyben Martinuzziék szótték a haza fölszabadítását célzó főséges tervet (a loyálisok összeesküvésnek nevezték) — az a néhány épület mondom, a melyből feljárt a hazafiság lelke, elomlott.

És elpusztult az újabb keletű városháza is az 1848-iki «Szabadságtéren», melynek középső ablakából hirdették várossá, országgá a 12 pontot, míg alant ernyő alól — mert hogy havas márcziusi eső szitált a lelkesedett közönségre — zúgó éljenek harsogtak fel az emeletre. Elpusz-

tult a «Csiga», a hol Vörösmarty Mihály köré csoportosultak esténként irodalmunk régi zászlósa: Fáy András, Helmezy Mihály, Bajza József, Schedel (Toldy) Ferencz és a hol egy ízben megjelent a különben emberkerülő, bús Berzsenyi Dániel is, hogy megrettenvén a jó boron nekividámult magyar Olympus csapongásain, budai szállásáról egy hajtásra vissza-siessen Niklára.

Meg szerterdúta a tót csákánya a «Török császárról» nevezett kávéházat is, Pestváros hatalmas purgereinek tanyáját, s eltűnt ajtajáról az Abdul Medzsid lovas képe is, a ki akkoron követte apját a szultáni méltóságban. Hü arc-mása volt-e a padisáhnak, sokan kétlik. De fára vetett szép festmény vala, Varságnak beces alkotása, a ki Laccatari olasz czégerfestővel kép-

viselte akkoron a honi képzőművészetet, mely nem egy jeles művet juttatott az utcának.

És ugyanaz a tót, a ki halomra döntötte a régi Pestet, építette föl az új Budapestet. Most, hogy a földdel egyenlővé túrja szét az «Arany ökröt» is, illik néhány szót ejteni erről a csekélyke sárga házikóru, mely meg az újabb régi Magyarországnak volt kedves találkozó helye: tanyája a «Porradalmi csarnok», a Pilvax-kávéház ifjúságából fenmaradt fiúknak, a kiknek egy része elhullott, másik része kibujdosott, vagy Mantovában, Padovában szolgált a császárt, egy kis maradéka pedig itthon rekedt, hogy sugvást biztassák egymást, pad alatt rójják a versbe foglalt siralmat, boszúkiáltást s a prózasorok közé ékelt példázatos írásaikban tartásák ébren a lelkeket.

A TEMETŐBE VONULÓ MENET AZ ERZSÉBET-KÖRUTON.

AZ OKTÓBER 6-IKI GYÁSZÜNNEPELY BUDAPESTEN.

ÉR PARTJÁN

TEMETŐI KERESZT.

MOCSARAS TÁJ.

SPÁNYI BÉLA FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

AZ «ARANY ÓR» (REGI ZENÉLŐ ÓRA) ÉPÜLETE A LEBONTÁS ELŐTT.

A mai nemzedék már csak a «Zenélő óra» névről ismerte ezt a buvókáját az ötvenes kor iróinak. Nem sejtette, mennyi szomorúság, reményesség, fojtott energia s mennyi tehetség szorult az első emeleti terem falai közé.

Magam, a ki akkor még csak amolyan kis gimnázista voltam s György Vilmoossal jártunk Horvát Cyrill elejébe, a ki azidétt mint piarista-igazgató terjesztette közöttünk a magyar irodalom ismeretét — magam úgy kerültem föl oda, hogy egy francziás novellát követtem el, mely a «Hölgyfutár»-ban jelent meg. Ugyanakkor volt az, midőn Abonyi Lajos az ő «Bande grófnő»-jét írta, szintén franczia gyümölcsöt a mi idegen olvasmányainknak, melyeket az Abonyi (Márton Ferenczék) abonyi házánál tartózkodott öreg francziának, a «moszjő urnak», mint a cseledség nevezte, voltaképen egy menekült lengyel főnemes vezetése alatt folytattunk. «Ilyen apró legénytől nagy dolog», mondá a szeretetreméltó Lisznyai Kálmán, ki egy betűjét sem olvasta az én munkámnak és megölelt.

Akkoriban szabadultak haza Olaszországból Vadnay Károly meg Vajda János, a hol a várnégyszög különböző pontjain strázsáltak a puska-poros-tornyot, vagy a monturmagazint.

A hirtelenszöke, beretvált képű Vadnay inkább hasonlított valami német színészhez, mint honvédiselt magyar írőhöz. Míg ő finom, világias modorával, szabadságharczunk egyes epizódjainak s itáliai katonáskodásának élénk, színes előadásával mindnyájunkat elragadott: Vajda, mint a kivert bika, zordul s egyre bömbölgve járt közöttünk, csak néha bődülvén el irtózatos mérgében, mialatt szűgybe vágta bozontos fejét, ilyenkor különben ábrándosan kék szeme villámai szörva haragos lelkének. Csak később láttam és hallottam még ilyen kifakadásait, midőn a M. T. Akadémia bősztette őt magára.

Legboldogabb tagja a társaságnak vala Tóth Kálmán. Csinos, fiatal, kinek verseit már szel-tében olvastatták az országban. Ezen fölül a betegeskedő Nagy Ignác mellett még segéd-szerkesztője is volt a «Hölgyfutár»-nak, szabad lakással és 40 pengő forint fizetéssel. Nagy és irigylet állás volt az akkor, a magyar újságírás másodvirágzásának politikai némaságra itelt korszakában. Valamint hogy szerencsés volt ő mindhalálig. Szerencsés a szerelemben, a játékban, költői és szerkesztői minőségében. A kezén arannyá vált minden vállalkozása, sikerei előtt megnyílt a Kisfaludy-Társaság, az Akadémia, a képviselőház. A mi dícsőséget ez a szegény haza nyújthatott neki, mind odanyújtotta.

Egyszer csak gyász és zavar köszöntött be ebbe a kis írói világba. Meghalt Nagy Ignác s

árván maradt a «Hölgyfutár». Ki az, a ki örökébe léphet a derék, immár teljes feledésbe merült régi magyar írónak, tapintatos szerkesztőnek? Nem csak a fiúk néztek szét egymás között, ki legyen a dauhin? — de szétnézett közöttük a rendőrség is. Mert hej! — legény kell oda, a ki tud óvatosan vakmerő lenni, mondá az írószág. Megbízható férfiú kell a lap élére, a ki nincs kompromittálva, mondá Wofarka úr, a rendőrfőnök.

— Te leszel oda jó, Laczi! — kiáltá a chorus. És főlegyenesedett egy hatalmas termetű ember, Szelestey László, a ki addiglan már sok szép költeményt ergetett föl az ő kemenesaljai csöndes fészkéből.

— Én? É... én? — tagolá ijedten a rengeteg alak. — Isten mentsen meg!

— Te, te! — zúgta a terem. — Mert te szelid lélek vagy, a ki nem tudna véteni a németnek se!

— Soha! Belehalnék! Nem, nem! Távolítsátok el tőlem ezt a keserű poharat!

Ez az erős, szinte szívesvédelyes tiltakozás Bereczre terelé a bizalmat.

— Károly, te lépsz a gátra! — harsogá Vajda s rettentő nagyot ütött az olvasó-asztalra.

— Fialat vagyok én még ahhoz, — szabadkozék Berecz, sűrű fehér furtjeire mutatva. — Fiúk, ne bolondozzatok!

Hosszú szabódás és vívódás után mégis csak ő lett a «Hölgyfutár» szerkesztője.

Viselte is ezt a tisztséget becsülettel és vég-hetetlen hanyagsággal. Délutáni négy óraker nyélbe sült a szám. Azon túl a herköpátértől sem fogadtak el semmit, még ha az anygali karok között ütött volna is ki forradalom. Hiszen a bécsi magyar szabólegénynek, Libényinek me-renylete a császár ellen is csak harmadnapra jelent meg. Micsoda aranyos idők, oh kedves testvéreim a sajtóban, a kik még csak hajnalban távoztok haza éjszakai nyugovóra, miután az elsőemeleti műhelyből a harmademeleti szedőterembe adjátok «le» az utolsó kéziratot.

Kövér Lajosnak — ki tudja azt ma már, ki volt? — sűrűn adták elő darabjait a Nemzeti Színházban. Volt gondja rá, hogy mindenik színművében hálás szerep jusson Komlóssy Idának, annak a bájos asszonynak, a ki utóbb holtig szeretett, boldog felesége lett. Hogy a mai szerzőket is rázogatja a hideg a premiere előtt: az természetes. De a lámpaláznak olyan gyötrelmei szerzőt sem azelött, sem azóta nem szitálták meg, mint szegény Kövér Lajost. Az a mindig józan ember a döntést előtt csak úgy ontotta magába a rumos teát, hegyébe meg szilvóriumos glázlik olvasatlan számával toldotta meg, mert hogy akkor még nálunk nem

találták fel a cognacot. Aztán jobbról-balról támogattatva magát hibeivel, elvánszorgott a színházig. Bizony egy kicsinyég szüksége is volt erre a baráti támogatásra. De hogy a színpalak mögé lépett, a nagy szorongásban menten kijózanodott. Hanem aztán, előadás után! Főképen olyankor, ha jól szolgált a szerencse, volt is nagy muri az «Arany Ór»-ben! Ráment az első est osztaléka, de még a tizedik előadás is, pedig volt olyan darabja, hogy csak egyszer adták egymás után. De a murival győzte azért, mert gazdag ember volt és jó pajtás.

Egy este Kolozsvárról jött vendége a körnek. Tohonya, nagy legény, amolyan oláh szabású. Egyes novelláival kellemesen tünt volt fel. A tragikus véget ért Balázs Sándor. Legott kedves testvérül fogadták. Elbeszélte, hogy reggel érkezett és leszállva s podgyászát belodítva a fogadó kapusának páholyába, ész nélkül futott el. «Merre van a Duna?» kérdező lelkenedezve. Útba igazították s rohant előre. Hogy meglátta a Buda, Mohács, Nándornál elfolyót, eldőlt a part hosszában és hangos sírásra fakadt. A nagy zokogás majd szétvetette keblét, s ma sem tudja: keservében-é, vagy boldogságában. Ő és Degré voltak az elsők, a kik némi franczia gráciát vegyítettek leírásaikba. Főképen Degré, kit francziásított neve is kötelezett. «Mágnás-írónak» szidták a népies irány követői, a miért mindig csak bárókat és grófokat szólaltatott meg a la Gozlan, de ennek szabatos nyelve és gondos szerkezete nélkül odalegyintett, némelykor nagyon is pikáns beszéleiben.

Ha belsőleg találkoztak is Balázs és Degré: külsőleg annál távolabb estek egymástól. Amaz, téltul magára hányt öltözetében s lazára kötött nyakravalójával nem is kereste a megjelenés hódító hatását, míg emez izig-vérig volt amolyan divatfi, a ki az akkori pesti journal szerint, fejében félre billentve az Almássy néven ismert félmagas czilindert, frakkosan (nappal!) s nankin, vagy kokcás nadrágban feszített a Váci-utczán, csinos bajsa alatt a novelláiban is sokat emlegetett illatos Carvajal floral s vajszin keztűs ujjai között pörgetve egy hihe-tetlen vékonyságú halcsont-pálcikát.

Búsan, sőt néha csüggedten, majd tombolva jó kedvében — himmelhoch jauchzend, zu Tode betrübt — majd mindenkivel ölelkezve, majd meg faggatózva és mindig váratlanul, nagy idő-közökben mászott vagy ugrott fel a lépcsőkön Beöthy László. Vagy hogy dehogya is László! — mikor az Laczija volt az egész világnak, még annak a bakternek is, a kitől egy éjszaka azt kérdezte, hogy hol lakik Beöthy László? Nevet a bakter:

— Hásze maga a tekintetes Laczi úr a Beöthy László.

— Hogy én vagyok Beöthy, Misa bácsi, azt tudom. De hogy hol lakom, azt nem tudom, — mondá, és a jó öregnek sirva borult a nyakába.

Egyike volt jeles humoristáinknak. Őt sem igen emlegetik már. Fegyelmetlen művész, de művész. Különbösen merő nagylelkűség, győngéség, a legeziganabb (a bohémien értelmében) s a legboldogtalanabb; sajnálatra és szeretetreméltó egyaránt.

Hát ilyenféle legénység volt ott mindig együtt, vitakozva, alagerevze, deklamálva és kártyázva s várva a jobb idők földerültét. Ezek között legelől Sekszpir Jóska, vagyis Székely Józsi, kit Dobsa ajándékozott meg a nagy brit nevével. Józsi csakugyan abban volt, hogy vagy akkora lézen írónak, mint Shakespeare, had-vezérnek, mint Napoleon, vagy lemezy királynak a Balkánban s Dalmáciában fölélesztí a Nagy Lajos korát. Dobsa mondta róla: «Ennek a Józsinak roppant talentuma van, az bizonyos. Csak hogy mire, azt tudja az ördög!»

S még folytathatnám emlékezéseimet. De elég lesz tán ennyi annak bizonyítására, hogy az «Arany Ókorról» címzett házikóban jelentős kis épület dőlt le a tót atyafi csákánya alatt.

UTAZÁS BAKCSI-SZERÁJBA AUTOMOBILON.

Írta Berenczei Kovács Gézáján.

II.

«A kertek palotája», — mily szépen hangzik e név! Mennyire benne van ez elnevezésben minden szépsége annak a helynek, a hol a tatár khánok laktak, a honnan az arany- és kék-horda

vezérei, majd később független Edigei s a Hadsí-Giraj dinasztia uralkodtak a Krim felett.

A khán-szeráj Abdul Sahel-Girai építette 1518-ban, de az oroszok az utolsó khánt 1783-ban elűzve s Tauriát hatalmukba kerítve, elfoglalták s azóta ők tartják fenn teljes ép-ségben.

A város egy szűk sziklavölgyben fekszik, a Tsurjuk-Szu patak partján. Jóformán csak egyetlen utcája van, tele kis házakkal, melyek mindegyike egy-egy boltkirakat. Az egyikben arannyal, ezüsttel kivarrott piros sztyán papucsokat árulnak; közvetlen mellette nagy asztrakán bőrök vannak kiaggatva, melyeknek a Krim az igazi hazája; a közelben azok a világhírű remek bakcsiszéri varrottas kendők csillognak.

Végre elérünk a khán-szeráj bejáratához. Mig férjem bement a rendőrfőnökhöz, hogy ajánlóleveleinket átadja, én a palota homlok-zatát vettem szemügyre. A mely semmitmondó volt a palota külseje az utcáról tekintve, épen olyan meglepő volt az udvara. Automobilunkkal behajtva az udvarra, egy óriási díófa alatt állottunk meg. A százados fa ágai mint valami óriás karok nyúltak fel egy vadszőlővel sűrűn befüttatott, fafaragásokkal ékesített különálló kis pavillon tetejére. Az orosz tiszt, kire a palota gondozása bízva van, bársonybugyogós, vöröshajú lengyelt hívott elő, meghagyva neki, hogy mutassa meg lakásunkat. A díófától be-árynyékkolt kioszk, a khánok nyárilaka van jelenleg az orosz kormány kiváltságos vendégeinek számára lakásul berendezve. Elbűvölve állottam helyemen, a nagy díófa alatt.

Szemem először is a minaretten akad meg, egy karcsi kis fehér tornyoc, mely olyan finom, olyan kecses, mintha cukorból készült volna. A fejedelmi kertekben mindenfelől vizek locsogása hallatszák. Számtalan márványmedencébe kisebb-nagyobb forrásokból ömlik a kristály-tiszta víz, a kertek sajtáságos mámorító illato-ka lehellenek, szellő rezgeti meg a nagy cip-rusok sudarait s itt-ott sárga falevel lebeg a rezgő hold fényében. Aombok között a kettős lépcsőzet fehérlik, melyről nem tudjuk, hova vezethet? Mellette toronyszerű, magas épület; íves, aranyozott kapu a másik oldalon, körül-fonva lombos ágaktól, melyek egy lúgas sötét-jében vesznek el. Álom vagy valóság mindez? Kilepek a díófa árnyékából. Gyönyörű sétányok, széles egyenes utak vezetnek egy vízmedencéig, melybe hét szörny okádja a vizet. Képzetelem azokkal a letűnt, aranytől csillogó keleti feje-delmekkel népesítette be ezt a tündérországot, kik ott közlemben, a khánok mauzoleumában nyugosznak örök álmukat.

Az ezeregyj meséi jutottak eszembe, mialatt a misztikus kis palota felé közeledtem, melynek pár napig én leendek úrnője. Felhaladok a

A KHÁNOK PALOTÁJÁNAK BEJÁRATA.

A HÁREM-KERTEK A KHÁNOK PALOTÁJÁBAN.

lépcsőkön, s belépve a színes ajtókon, kíváncsian nézek körül a kháni szobákban. No, itt ugyan nem sok holmit hagytak a khánok; a meglehetősen nagy szobákban két vas-ágy, egy kék, arany, trónszerű kandalló, egy közönséges asztal s egy nagy szamovár volt az egész bútorzat. Nem a khánok fejedelmi termei ezek, hanem egyszerű vendéglői szobák, melyeket az orosz kormány az utazók számára rendezett be, az egyetlen pavillon belsejét alakítva át e célra, míg a többi épületek érintetlen megmaradtak régi mivoltukban, akár egy el-varázsolt tündérváros.

Teázás közben elhatároztuk, hogy a város egyetlen vendéglőjében megvacsorálunk, s minden tatár nemzeti étket meg fogunk kóstolni. Házigazdánk megígértette velünk, hogy a műkedvelők előadását is megnézzük, melyben leányai a főszerep, s előadás után feljövünk hozzájuk teára, a khán-palota egyik pavillon-jába, a hol ő uralkodik, mint Bakcsi-Szeráj legnagyobb ura. A tatár-fogadó, a Czentrálnája, egy kis egyszerű, primitív vendéglő, melynek udvara, — a hol élteztünk — mondhatni egyetlen, vastag törzsi, léczekre felvittatott szőlő-től van beárnyékolva. Előveszünk a tatár-étkek lajstromát és «Sasliki»-ot, a már általunk ismert, kis fanyársokra tüdelt üri-pecsenyét rendelünk, azután «csiburek»-et, — ezt is is-

mertük már az Ai-Petri kis kocsmájából, de annál rejtelmesebb volt előtűnk a «baklászán», a melyet legutolsó fogásnak rendeltünk meg. Öszintén be kell vallanom, hogy nagyon éhesek voltunk s meglehetősen étvágygyal költöttünk el mindent, a mit elébünk adtak. A baklászánra került a sor; kíváncsian kandikáltunk a tálba, de mekkora volt meglepetésünk, midőn e nemzeti tatárelédelben ráismerünk a mi hamisítatlan honi ételünkre, a töltött káposztára.

A töltött káposzta eszünkbe juttatta a jó magyar borokat, de itt nem adnak bort szombat este, hiszen mohamedánok. Siessünk hát valamelyik török kávéházba kávézni s azután igéretünk szerint nézzük meg a műkedvelők elő-adását!

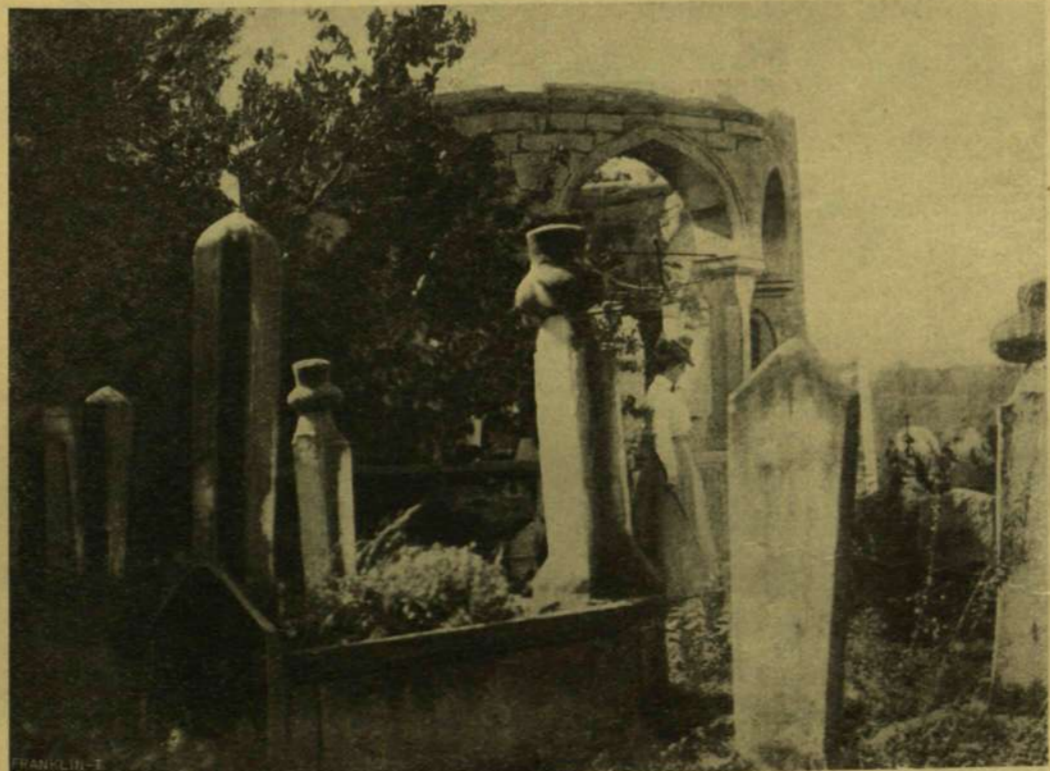
Másnap reggel szokatlan korán ébredtem. Gyönyörű szép októberi idő van, szinte nagyon is meleg. Gyorsan felöltözködünk és sietünk a tatárunkhoz, ki már kocsiával várt reánk. A leggyönyörűbb időben, a forró naptól kiserve vágatunk a kis tatárlovakkal régig Bakcsi-Szeráj utcáján.

Izszonyu járhatatlan, dülös uton egy magas-latra jutunk, honnan szépen áttekinthető a város. Közvetlen közelünkben nagyon mély vízmosás, a patak árka. Döcögve megyünk tova, míg félóra múlva megállunk és leszállunk a karaim-temetőt megnézni. Szomorú, elhagyott hely, nagyon régi kősirokkal! Megállunk egy ilyen fekete gránit-koporsónál, melyre zsidó betűk s feliratok vannak vésvé. Hány század vonult el már e sir felett, mely 1250 óta áll e helyen, és még most is körül van ültetve virággal. Szomoruan terpeszkedik fölé egy vén tuja, betakarva zöld lombjával a régen álmódónak sírját. Mit mondanak a kőbe vésett hieroglyphok? Kik ezek a karaimok? «Az írott tan hívei» nagyon régi zsidó nemzetség, egy vallási szekta, mely a Szadduceusoktól származ-tatja le magát, s a melynek száma ma már nagyon megfogyott. Itt találhatók még csak, a Krimben és Odessza környékén, hol Nagy Péter orosz czár kedvezményéből bizonyos kiváltsá-gokat élveznek.

A mint kocsi alá ülve tovább mentünk, a vízmosás másik oldalán, a meredek part hosszában láthatóvá lett a romváros, ez az elhagyott karaim-fészek, melyből a lakók már ember-emlékezet előtt kiköltöztek. Tsuffud-kaléhnak, azaz zsidó-várnak hívják ezt a réges-régi nagy kővárost, mely barlangszerű lakásaival, mohlepte házfalaival, mely kőbe vágott szekér-nyomaival, ősi idők patináját hordja magán.

A vízmosásnál leszállva kocsiokról, szinte járhatatlan gyalog ösvényen, egyik körül a más-sikra ugrálva s a patakon átgázolva, értük el a tetőt, jobban mondva a várost, mely a magas-lat felett emelkedik. A város nagy kapuja nyi-korogva tárult fel dragománunk kopogására, de utánunk rögtön be is zárult.

Nagyon meglepett az a széles, boulevard-szerű, szabályos köburkolatu utca, mely-

A KHÁNOK TEMETŐJE.

AZ ARADI VÁR SÁNCZÁRKA, A HOL A VÉRTANÚK KÖZÜL NÉGYET KIVÉGEZTEK.

A kivégzés helye fehér keresztel van megjelölve.

nek hosszában vonulnak végig a pinczeszerű, alacsony lakhelyek. Továbbá a nagy sziklába faragott várfal, mely az egész várost körülzárja, s melynek egyik fokáról ugrott le Tochtamüsh khán gyönyörű leánya. Itt van mauzoleuma is, mely 1444 óta őrzi a szerelmes Neukedshan Chamin összezúzott tetemeit.

Majd egy mély pinczébe vittek, melynek tágas nagy helyiségei szintén az anyasziklába voltak bevájva. Ez az igazság palotája, a hol törvénykeztek, ítélték s az ítéletet végrehajtották. Egyik szobában kőoszlop áll, szabálytalan faragott szikla, melynek egyik része keresztül van lyukasztva. Ide kötötték a deliquenseket. A másik szobában, a fal hosszában mély vályuk vannak; itt ütötték le a bűnösök fejét, a vér egy mély kutba folyt le, míg a levágott fejet valamelyik szirtre tűzték ki. A helyiségekbe csak egy gömbölyű lyukon szűrődött be a világosság. Megborzongtam. Kikivánczoltam e dőhos pinczéből, hol érezni véltem a vér szagát s hol véres fejek, kitépett nyelvek, levágott karok rémlátományai kísértettek!

Zerge-utakon haladunk lefelé, folyton a talánszerű sziklaoduk mellett, melyek a kőkorszaki embernek szolgáltak lakás vagy sir gyanánt, míg végre kiértünk a városból. Nagy diófák alatt haladva, kirándulásunk második pontjánál, a «monasztírnél» állapodtunk meg, a XV-dik században alapított Uspenszkij-kolostornál, mely valamely nagyon szigorú rendnek világtól elzárt lakhelye. Nagy magasan, immár fejünk felett, áll a monostor, egy óriási szikla tetején; nem külön épület, hanem a szó szoros értelmében a sziklába van befaragva, s azzal együtt egy csodásan szép, harmonikus egésznek alkot. Képzelnék egy óriási khorust természetes sziklaboltozattal átívezve, aranyos, kék, piros és sárga szentképekkel tarkítva, melyekre vakítóan süt a nap, majd egy nagy, zöld kupolát, és számtalan kicsi kis ablakot, a barátok czelláinak nyílásait, melyeknek természetes fala maga az anyaszikla. Ott áll a magasban a görbe kettős kereszt, a sziklák közül hangzik az ének az egy igaz Istenhez; míg itt lent, a hol én is állok, fekete bugyogós tatárunk a földre vetve magát, Allahot kiáltja. Kereszténység és mohamedánizmus egy fészekben!

Otthon már vártak reánk, hogy végre bevezet-hessenek a khánszeráj rejtelmibe.

Legelsőben a mecsetbe mentünk.

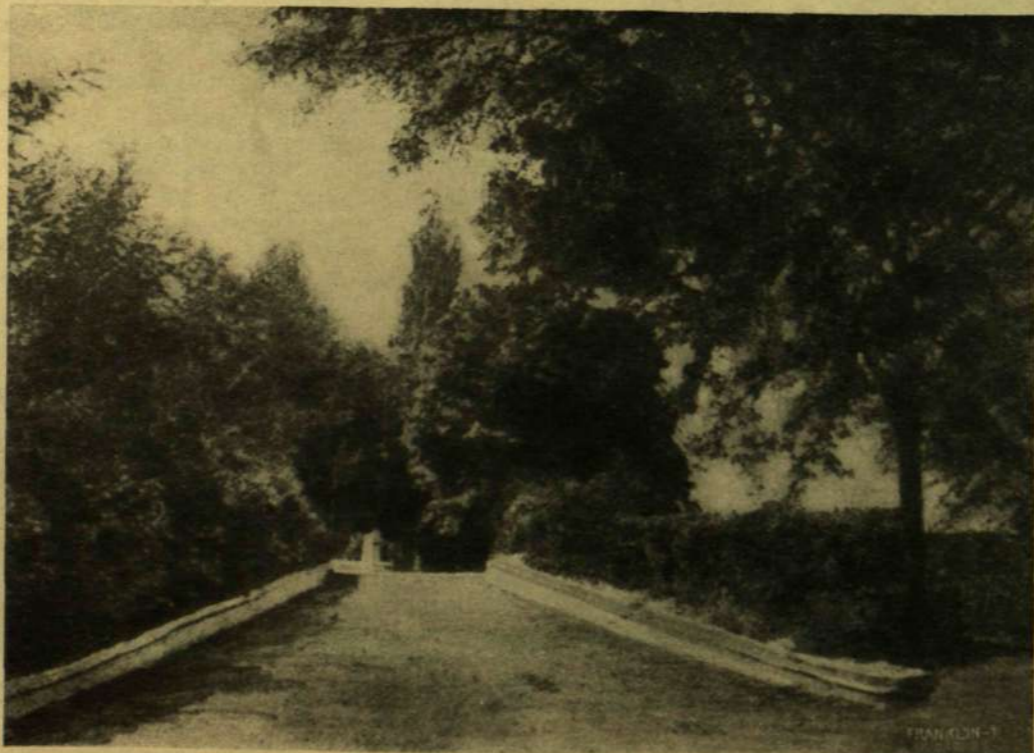
Nagyon komor, nagyon sötét hely ez, melynek bejáratánál férjem cipőit lehtúzták és sark nélküli papucsokkal cserélték fel.

Gyönyörű régi üvegfestményű ablakokon szűrődött be a világosság, de csak épen anynyira, hogy rejtelmesen világítsa meg egy alig háromszáz embert befogadó helyiséget, a fala kat tarkító korán-mondásokat s a régi gyönyörű svőnyegeteket, melyek az egész templom padozatát betakarták. Felvezettek egy keskeny,

meredek falépcsőzeten a «mimbarra», egy elrészelt erkélyszerű helyiségbe, hol a khánok trónszéke áll. Itt könyörögtek Allahhoz azok a hódító fejedelmek, kiknek emlékét ma már mint mesét őrzi maga khán-szeráj is, míg ők maguk a mecset közelében nyugosznak két nyolcszögletes épületben, a régi kőkoporsók alatt.

Most már egy szomorú, kicsi, virágos temetőben vagyunk turbános és fejkötős kövek között, hol a khánok, feleségeik, — és kedvelt hivatalnokaik aluszszák örök álmukat. Innen beléptünk azon a gyönyörű fafaragványú kapun, az igazi kertek-kertjébe, a labirintyszerű, tévúttakkal ellátott khán-szeráj első pavillonjába. Itt az első palotában az igazi keleti izlésnek teljes mértékével találkozunk. A sok lépcső, az erkélyek, udvarok, kioszkok egész sorozata valóságos khaoszt idéz elő emlékezetben, úgy hogy alig tudnám megmondani, hány palotából jöttem ki és hányba mentem be.

A paloták favázú épületek, csipkeszerű faragványokkal, színes dombormívű kapukkal, erkélyekkel és tornyokkal; azonban jól elrejtve a sok zöld lomb közé, mely mindenhol fölfut, átkúszik, füzérekben csüng alá, s csak itt-ott hagy szabadon egy bizaneci motívumot, vagy egy karesu kis tornyot. A beüvegezett csarnokok, megszámlálhatatlan kis lépcsők, melyek le és felvezetnek, néhol csak arra szolgálnak, hogy az

AZ ARADI VÁRBÓL KIVEZETŐ ÚT, MELYEN A VÉRTANÚKAT A KIVÉGEZÉSRE VEZETTÉK.

egyik termet a másikkal összekössék, meg hogy a szemet gyönyörködtessék.

Mint már említettem, a kutak itt nagy szerepet játszanak; kisebb, vagy nagyobb sugárban, medencékben márványfürdőkbe, vagy csigalakú viztartókba ömlik a kristálytisza víz, azt az egyhangú morajt hallatva, melyet hallgatni olyan jól esik. Kilépvé egy kis csipkerózsával felfutott rácsos kapun, még mindig e rejtelmes hely igézte alatt állunk, midőn új látvány tárul fel szemünk előtt. Egy soha nem látott, gyönyörű udvaron állapodunk meg, mely tulajdonképen nem is udvar, de nem is kert, hanem mesés kis bűvőhely. Egy kisebb kioszk van a hárem-kert falával üvegezett tető által összekötve, melynek síkos mozaik kövezete a híres «könyvforrás»-hoz vezet. Tizenöt egymás felett lévő félkagylóból ömlik — jobban mondva cseppekben hull alá — a kristálytisza víz, melynek színei a nap járásával váltakoznak. A monda szerint a szép Potocká Mária könnyei ezek, ki a gyönyörű fogságban, nem hallgatva a szerelmes Mengli Giráj khán esdekléseire, lelkét kisírta elvesztett szabadsága utáni bánatában.

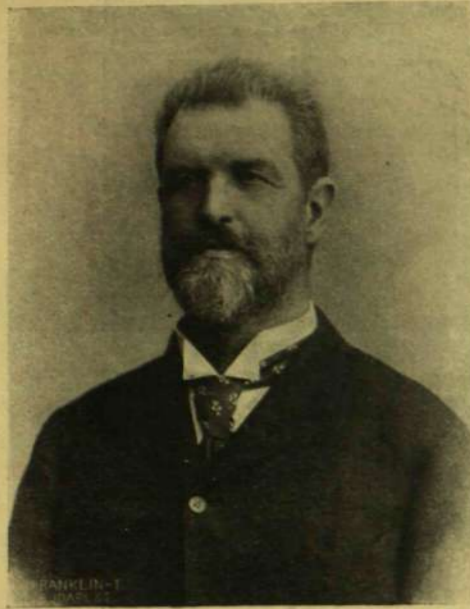
Kertek hosszú során keresztül, melyeket apró rácsos kerítések választanak el egymástól, olyan tisztán tartva, hogy egyetlen pehely nem akad lábunk alá, kigyóznak a fehér kavicsos utak, óriási puszpángok, természetes rózsakerítések között vezetve a különböző pavillonokba és kéjlakokba. Minden néma, csak a madarak énekelnek.

Magas kőfal veszi körül, nagy levelű hederákkal befuttatva, az elhagyatott háremkertet.

Mindenütt lombsátorok, lugasok, rejtek. Mámorító a lég a sok pünkösdi rózsától, bazsalikomtól. Egymás mellett, mint a páholyok, de a sok zöld levél által még a napsugártól is elzárva, állanak a szultánok kedvenceinek lugasai. Mellettük nagy négyszögű márvány-medence, a háremhölgyek fürdője. Szinte magam előtt véltem látni őket, a híres cserkesz és georgiai nőket, a mint arannyal kivarrt fátyoluk beleakad azokba a rózsatövisekbe, melyeknek kábító illatú, vérvörös virága ma is díszíti a kertet. Míg tovább bolyongunk, gyönyörtől ittasan szívjuk magunkba ezt a virágillatos, édes levegőt. S ha felnézünk arra az erkélyes kis toronyra vagy túl a bengáli rózsakerítésen a nagy fáktól beárnyékolt kisebbszerű palotára, vagy az épen előttünk lévő bezárt, színes bizaneci kapura, melynek minden egyes figurája olyan szépen, olyan harmonikusan domborodik ki az alapból, önkénytelenül azt kérdezzük magunktól, hogy ez a harcokban felnevelkedett nép, melynek legfőbb gyönyörűsége volt tüzzel, vassal pusztítani, rombolni és öldökölni, miként valósíthatta meg a megálmódott szepet ilyen formákban?

PADUAI SZENT ANTAL. — AZ ARADI MINORITA TEMPLOM FŐLTÁR-KÉPE VASTAGH GYÖRGYTŐL.

GRÓF CSÁKY ZENO.

A HÉTRŐL.

Dr. Behring bejelentette a párisi orvos-kongresszusnak, hogy feltalálta a tüdővésznek elleneszerét. Biztos orvosságot, a mely gyógyít, s a mely visszaadja a beteget az életnek akkor is, a mikor a kór már teljesen elhatalmasodott. De bejelentette azt is, hogy az orvosságot titokban tartja mindaddig, a míg általa meg nem gazdagodott.

Hogy be fog-e válni az orvosság, azt rövidesen ki fogja deríteni az idő és a tapasztalás. Mert kísérletezésekre szívesen ad orvosszert kollégáinak a feltaláló. De hogy erkölcsileg helyese-e a tudós professzor eljárása, midőn találmánya révén meggazdagodni vágyik, az már most is megítélés tárgyát képezheti. S úgy tetszik nekünk, hogy a tudományos pálya férfiak csak addig számíthat foglalkozása révén a köztiszteletre, a mig ingyen méri az igazságokat. Ez a felfogás nem egészen demokratikus ugyan, de a tudomány egyáltalán nem demokratikus. Plato egyenesen félti a tudományt a demokracia haladásától, mert annak szelleme egyenlősíteni akar, a tudományt pedig csak a kiválóságok vihették előre. S minden nagy tudós és előkelő szellem bizonyos határokig a szellemi arisztokráciát képviseli. A nagy matematikus, mikor kijebb tolja a gondolkodásnak határait, a bölcsész, ki új alapokra fekteti az emberi megismerést, a fizikus, ki új törvényeket állapít meg, nemcsak hogy a közkatona sorába nem helyezhető, hanem egyenesen a nagy hódító hadvezérek közé tartozik, a kiknek létök kizárja a demokratikus megítélést.

Valaha azt mondták, «Galenus dat opes», Galenus kincsekkel halmozta el a maga tanítványait. De akkor egyszerűen mesterség volt az orvoslás. A ki a gyógyítást mesterség-szerűleg űzi, az ma is gyűjtöget általa vagyont. De azok a tudós orvosok, a kik laboratóriumukba zárkózva új igazságok után kutatnak, nem igen látják felfedezéseiknek anyagi sikerét. Ők az emberiségnek nagy jótételei. Nagyon, mint azok a milliárdosok, kik fejedelmi vagyonokat fordítanak a szegények gyámolítására. Behring tanár úgy gondolta, hogy ő egyesítheti szemlélyében mind a kettőt, jötevője lehet az emberiségnek is, s vagyont gyűjthet a saját maga számára is. Így azonban egyik célt se éri el teljesen. Legfőképpen azokhoz az amerikai kartell csinálókhoz lesz hasonlatossá, a kik száz milliókkal sarczolják meg a közönséget, aztán egy vagy két milliót templomok és iskolák építésére ajánlanak fel.

Mátyás főherceg. Nagyatyjához, a mi felejtethetlen József főhercegünkhöz fenséges családjának az a tagja tért meg leghamarább a budai sirbaltba és az örökkevalóságba, a kit legutolsónak látott még itt a földön. Legkisebb unokája, József főherceg és Angusztia főhercegnő fia, a kit már itt ebben a világban nem ringathatott térdén a legmagyarabb főherceg. Tizenöt hónapos korukban, és a kis Mátyás főherceg ennyi idős volt, mikor meg-

halt, még a főhercegeknek sincs történetük. Legfőképpen annyit lehet róla följegyezni, hogy ő volt idáig az egyetlen Habsburg sarj, a ki az élete minden percét magyar földön töltötte. Itt született, itt élt, itt halt meg az országban. Igaz, hogy ez a rövidke élet legfőképpen csak percekben volt számos. Külömben az egész biográfiaja egy nagy öröm és egy nagy fájdalom volt. Az elsőt a jövetelel okozta, a másikat a távozásával fenséges szüleinek és velük a magyarságnak, a mely József főherceg fiát és családját szeretettel zárja szívébe.

Luby Sándor. Luby Sándort, a kit alig ötven esztendőskorában, legelején élete őszének tettek sirba, a hivatása arra rendelte volna, hogy verseket írjon, a sorsa arra kényszerítette, hogy napi híreket fogalmazzon. A lelke szerint csöndben, nyugalomban, békés ligetek árnyékában kellett volna élnie, hogy zavartalanul dallá érhesse lelkében a hangulat, a mely megfogta és e helyett fürgé kézzel kellett papírra vetnie a nap eseményeit. Így történt, hogy időnek előtte megrokkant. Mi volt az, a mi idegei életét megbontotta, lelkét megzavarja: a munka, a melyet végeznie kellett, vagy az a másik, a melyhez a szíve mindig húzta, a megirt híreké, vagy a megiratlan dalok, vagy mind a kettő, ezen elmélkedni most már igazán meddő dolog lenne, mert ettől a szegény Luby Sándor föl nem támad. Az se lenne igazság, ha leszólnók, őt siratván, a munkát, a mely neki — kenyeret adott. Bizonyos, hogy több dalt vitt el magával megiratlanul, mint a mennyit itt hagyott, de irt annyit, a mennyiből megtudhatjuk, mit vesztettünk benne, mikor meghalt és mi gyötörte az ő lelkét, mikor élt. Maradt utána fiatal özvegy, kicsiny árva és három szép verseskönyv. Emlékét azok a maguk gyászában őrzik, ezek a mások vigasztalásában.

A legszerencsésebb hős. A Kelet-Ázsiából hazatért orosz vezéreket idáig a hazájukban valami nagy ünneplés nem köszöntötte. Legyőzött generálisoknak nem terem babér, meddő a virtus, ha nem a siker a párja. Neboogatov még haza se tért, már lelépte vállrojtját, csillagát a haragos császár. Stössel generális is csak addig magasztalták hősnek, míg szorongatott várban fojtogatta az ellenség. Mikor azután dicsőségesen — elbukva hazatért Szentpétervárra, kifütyülték, mint egy rossz tenoristát, bíróság elé állították, mint egy gonosztevőt és kisütöttek róla, hogy nem is hős volt, csak — kantinos, a ki mikor az ágyugolyók zápora omlott Port-Arturra, tojást árult meg tejet. Még pedig — drágán. Ezen a héten aztán végre egy olyan generális érkezett haza a távol Keletről Szentpétervárra, a kit csakugyan hős megillető tisztelettel és díszszel fogadtak a honfitársai. Nagyhercegek mentek ki eléje a pályaudvarra, sok ezernyi tömeg várta és haragok zúgtak, meg dobzó pergett, miáltal bevonult a városba. Pedig csatát nem nyert ez az orosz generális sem. A miben ez a generális, Kondratenko tábornok szerencsésebb volt a társainál, az volt, hogy ő — koporsóban érkezett haza. Ő, ha

LUBY SÁNDOR.

PUKY ÁKOS.

győzni nem is tudott, egy japán gránát megütötte neki a szívességet, hogy megölte. Ha a diadal istenasszonya nem tette is, egy másik hatalom, Mors Imperator terített rá palástot: ezüstös szemfedőt. Ő tőle nem a Mikádó vette el a kardját, hanem az a hatalom, a mely előtt fejet kell hajtania a mindenható császárnak is. Ő volt a legszerencsésebb hős, mert a legszerencsétlenebbül járt. Ha életben marad, alkalmasint őt is füttyszóval üdvözlik, a kik Stössel generálisból kántinost csináltak.

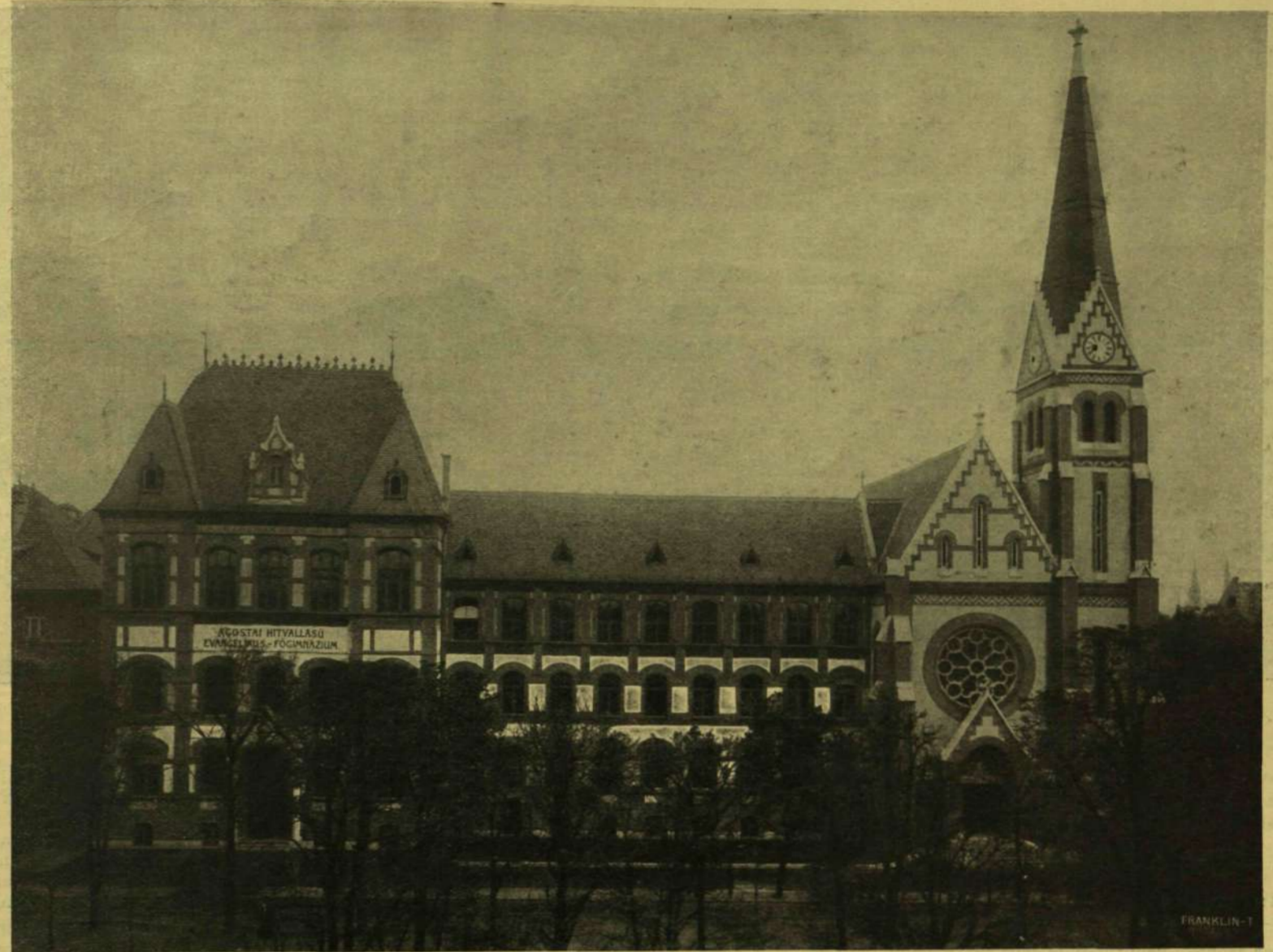
KÉT HALOTT.

— Gróf Csáky Zeno és Puky Ákos. —

A közeletnek két széles körben ismert, szereplő alakja tűnt el közelebb az élők sorából, a kik ha nem játszottak is vezető szerepet, szerényebb körben érdemes munkát végeztek s általános tiszteletet élveztek. Az egyik gróf Csáky Zeno, a megyei közgazdatiszt, a másik, Puky Ákos pedig az orvosi tudomány terén működött sok eredménnyel, szakértelemmel és ügyességgel.

Gróf Csáky Zeno szereplésének színhelye családjának hagyományos vármegyéje, Szepesvármegye volt. Itt is született, Krompachon, 1840-ben s lezámítva fiatalkori katonáskodását, itt élte le élete java részét. Miután nőt vett Esterházy Leontin grófnőt, előbb Szepes-Sümeget, majd apjától örökölt vellbachi jószágain gazdálkodott s a vármegye közigazgatásában mindig tevékenyen működött közre. A kiegyezés után a vármegye főtitkárságát is vezette, s e mellett mint a gazdasági egyetemen s számos más társadalmi intézmény elnöke is fáradozott a közjó előmozdításán. Ezen a réven nagy népszerűsége tett szert a vármegyében a dalias természetű férfi, a ki a millenniumi díszmenetben mint a zászlótartók egyike vett részt. Népszerűségét mutatta az az öröm és megnyugvás, melyvel 1896-ban Szepesvármegye főispánjává való kinevezés hírére fogadták. Ezt a tiszteletet egész haláláig töltötte be. Különös gondot fordított a turisztikának művelődési és gazdasági szempontból egyaránt fontos ügyére s e mellett a vármegye közigazgatását is magas színvonalra emelte.

Puky Ákos kiválóan képzett sebész-orvos volt, az első egyike, a ki a modern sebészeti technikát nálunk rendszeresen kezdte alkalmazni. Régi magyar nemes családból származott s a bécsi egyetemen vette meg orvosi képzettségét alapjait 1870-ben, mikor doktori oklevelet szerzett, már figyelmet keltett maga iránt egy a bécsi tudományos akadémiában felolvasott értekezésével. Öt évig dolgozott mint műtő-növendék és asszisztens a bécsi nagy kórházban, majd a magyar államtól nyert ösztöndíjjal Straszbura, Páris és Anglia kórházait látogatta. Edinburgból akkor kelt világgá Lister nagy sebészeti vívmányainak híre s a fiatal magyar tudós odasietett, hogy közvetlen forrásból ismerhesse meg az orvostudomány nagy részét teljesen átalakító új eljárását. Hazatérve aztán 1877-től kezdve Lumitzer tanár klinikáján érvényesítette tapasztalatait magántanár lett az egyetemen. A poliklinika alapításában fő része volt s vezette ott a sebészeti osztályt, 1884-től fogva a vöröskereszt egyetemi budai kórházában főorvosa volt az egyik sebészeti osztálynak. Szépen indult pályáját, melyet irodalmi működése is tartalmazta, tette, derekában szakította meg bebeszédese, mely már évekkal ezelőtt, nyugalomba vonulásra kényszerítette s mely a hatvan éves férfit most sirjába döntötte.

A BUDAPESTI EVANGELIKUS ÚJ TEMPLOM ÉS FŐGIMNÁZIUM A VÁROSLIGETI FASORBAN. — Kloss György fényképe.

VASTAGH GYÖRGY OLTÁRKÉPE AZ ARADI MINORITÁK TEMPLOMÁBAN.

Régibb jeles festőművészeink közt Vastagh György azoknak egyike, a kik az arckép és genre-kép mellett szorgalmasan művelik az egyházi festészetet. A budapesti belvárosi plébánia-templom kivül számos vidéki templom oltári és falfestményei hirdetik Vastagh György szolid, magyaros művészetét. Most legújában a minoriták aradi temploma számára festett oltárképet, a mely Pádai Szent Antal ábrázolja, a mint az angyalok kíséretében a felhők-ből alá szálló gyermek Jézus lábait csokolja. A katolikus egyház ez egyik legnépszerűbb szentje barátcsuklyában, feje fölött glóriával térdel az isteni gyermek előtt, a ki áldólag emeli fel fölébe kis kezét. Őrzött mellette fehér szárnyas angyal, körül pedig röpöködő s a szent lábainál rózsával és liliummal játszadozó angyalkák. A kép erőteljes, biztos rajza, egyszerű, művészi izlésének bizonyossága. Két hajóra osztott belsejében mintegy 800 hívő számára van hely. A templom kívül-belül teljesen kész már, csak oltárképe készül még Benczúr Gyula műtermében. A templom-avatás szép ünnepe október 8-án folyt le a hívek s az evangélikus egyházi és világi előkelőségek nagy részvételével; ezuttal szerepelt először ily szertartáson Bachát Dániel, a bányai kerületnek a mult nyáron választott s a közelmúlt napokban fölavatott püspöke.

ÚJ EVANGELIKUS TEMPLOM ÉS ISKOLA BUDAPESTEN.

Idegennek, ha madártávlatból nézi a magyar főváros képét, gyakran feltűnik, aránylag mily kevés templomtorony nyúlik a magasba a pesti oldal házrengetegéből s a mi van, az is egy-kettő kivételével kicsiny arra, hogy egy-egy városrész fölött uralkodhassék. A belvárosnak még csak megvan a maga öt-hat kisebb-nagyobb tornya, a Lipót-városonak nagy kupolás bazilikája, de a többi városrészek szinte laposoknak, az alföldi síkságra elvezetőknél látszanak: ház ház mellett, a sok tető között alig van, a hol megpihenjen a mezeiből néző szem. Miért van ez így, miért nem, ezuttal nem keressük, de bizonyos, hogy az a kép, melyet Pest a budai hegyek felől nyújt, elüt majd minden más nagyvárosétól.

A fővárosi templomok száma most megszaporodott egygyel, a mely ha kisebb méretű is, szép fekvésével, építkezésének egyszerű díszével változatosabb teszi azt a környéket, a hol emelkedik: a városligeti fasort. Az ágostai hitvallású evangéliku-

sok temploma ez s megvan egyuttal az a nevezetessége is, hogy ez az egyedüli evangélikus templom Budapesten, a hol kizárólag magyar nyelven dicsérik az Urat. Eddigi templomaik közül a Deák-tériben minden vasárnap két nyelven, magyarul és németül foly az istentisztelet, a budai várbeliben többnyire ugyan magyarul, néha azonban németül is, a kerepesi-útiban pedig mindig tótul. Örvedetes jelenség, hogy most már a magyar hívek annyira megszaporodtak, hogy az eddigiek mellett új templomra van szükségük. A különben szegény magyar gyülekezet már évek hosszú sora óta gyűjtötte erre a célra a pénzt, míg végre most valóra vált régi óhaját.

A templom árnyas kertektől, csinos villáktól körülvéve emelkedik a városligeti fasornak a Bajza-utca torkolatával szemben levő részén. Gothikus stílusú, csinos nyers-tégla épület, karcsú toronnyal, külső dísz és belső berendezése Petz Samu műegyetemi tanár művészi izlésének bizonyossága. Két hajóra osztott belsejében mintegy 800 hívő számára van hely. A templom kívül-belül teljesen kész már, csak oltárképe készül még Benczúr Gyula műtermében. A templom-avatás szép ünnepe október 8-án folyt le a hívek s az evangélikus egyházi és világi előkelőségek nagy részvételével; ezuttal szerepelt először ily szertartáson Bachát Dániel, a bányai kerületnek a mult nyáron választott s a közelmúlt napokban fölavatott püspöke.

A protestánsok ősi hagyománya, hogy a templom mellett ott az iskola is. Így van itt is: az új templommal egy telken épült fel az új evangélikus főgimnázium. Erre volt sürgősebb szükség, mert a kiváló hírnevű s nagyon látogatott iskola régi sűtő-utcai helyisége nemcsak szűk, hanem nagyon alkalmatlan is volt. Ezért a gimnáziumot építette fel előbb ugyancsak Petz Samu tanár, úgy hogy már a mult tanévben is ott tartották az előadásokat. Az új iskolaépület, melyet részben állami segélyből, részben évek óta gyűjtött tőkéből, részben pedig a hívek önkéntes adományaiból emeltek, a modern paedagogia és egészségügy minden követelményével fel van szerelve, tantermei tágasak,

világosak, szertárai, gyűjteményei a tanulók szükségleteinek megfelelőek, a mint azt általánosan elismerték azok a szakemberek, a kik nagy számmal keresték és kerestek fel az ily módon megújult, de régi jó szellemét megtartott intézetet.

HAJÓTORÓTT KOFÁK.

Emberéletben rettenetesen dús aratása volt az idén a hullámoknak. A távol Keleten egy egész hajórajt nyelt el a Sárga-tenger sok ezer emberrel, pánczélos uszó várakkal. A mi szőke Dunánk is kapott a sósvíz példáján, ő is elnyelt egy hajót meg egy csomó embert a héten itt Budapesten. Nem hadihajót, csak egy dereglyét és nem admirálisokat, hanem egy csomó szegény kofát, a kiknek azonban csak úgy egy az életük, mint az admirálisoknak. És ezek a szegény szigetmonostori asszonyok nem is csatába indultak, hanem kenyeret keresni zöldséggel, gyümölcsessel a budapesti piacra. Rettenetes rossz vásárjuk lett szegényeknek a hétfőről keddre virradó éjszakán. A dereglyének, a melyen békességgel aludtak a portékájuk mellett, az Erzsébet-híd alatt nekiment az «Aluta» nevű vontatógőzös és fölborította a rozoga, lomha alkotmányt. Húsz kofa közül négyet halva húztak ki a gyilkos hideg vízből, tizenkettőt elevenen, négy — eltűnt. Idáig legalább nem akadtak rájuk. A vontatógőzös kapitányát és a dereglye kormányosát letartóztatták. A mentés munkájában teljes önfeláldozással vettek részt a közelben volt derék rendőrök és sokan nekik köszönhető, hogy a szegény kofák szerencsétlensége nem lett még teljesebb.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Dr. Mellstófelesz. «Regénytár» mellékletünk mai számában Szemere György ily című új, hosszabb elbeszélésének közlését kezdjük meg. Olvasóink közt bizonyára sokan vannak, a kik emlékeznek még a jeles író «Egy halász regénye» című regényére, melyet néhány év előtt közöltünk s a mely a nagyközönség és irodalom figyelmét szoktat-

főhercegnőt. E mellé tették a kis herceg össze-

Báró ARADY KÖNYI KÁROLY, a csász. és kir. ka-

LUBY SÁNDOR író, ki mint hírlapíró huszonöt esz-

SOMLYAY JÓZSEF fővárosi igazgató-tanító, a ma-

Elhunytak még a közelebbi napokban: IVÁNYI

műszaki tanácsos, megyei bizottsági tag 73 éves

JAKAB ÖDÖNNÉ, született Szénássy Róza, a jeles költő

Szerkesztői üzenetek.

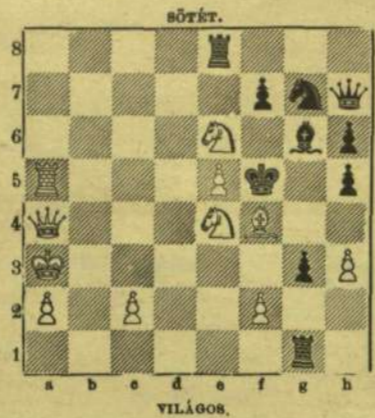
St. Peter. O. I. Képkilátást Budapestre a Mű-

Műszám. Az Adria stb. Nagyon dagályosan ír, de

SAKKJÁTÉK.

2454. számú feladvány. Erlin Károlytól.

(I. díjat nyert feladvány.)

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

A 2440. számú feladvány megfejtése Németh Pétertől.

Table with chess moves: Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. -

KÉPTALÁNY.

A 38-ik számban megjelent képtalány megfej-

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztői iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Vértes-féle Sósorszesz Minden házban szükséges.

Ha őszül a haja ne használjon mást, mint a

„STELLA“-HAJVIZET,

mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer,

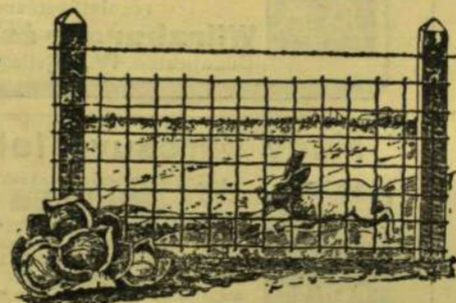
ZOLTÁN BELA gyógyszertárában,

Budapest, V/49, Szabadag-tér, Szótár-utca sarkán. 11136

Advertisement for 'SICULIA' mineral water, including an image of a bottle and descriptive text.

VADKÁROK ELLEN!

Bámulatos olcsó kerítések.

HAIDEKÉR SÁNDOR

sodronyszövet-, fonat- és kerítésgyára

Budapest, VIII., Üllői-út 48. szám.

Ajánlja kizárólagosan Hungaria sodronyfonatát

Horganyozott vassodronybol (nem kell befesteni):

Készletben: 1 és 2 méter magasságban valamennyiből, 1-50 méter magasságban 2-2

Sodronyösség: 1'2 1'4 1'6 1'8 2' - 2'2 2'5 2'8 mm.

Ar-méterenkint: 40 48 56 64 72 86 100 120 fillér.

Sodronyösség: 1'2 1'4 1'6 1'8 2' - 2'2 2'5 2'8 mm.

Ar-méterenkint: 58 66 74 82 96 110 130 150 fillér.

Célszerűség: A fonat elegendő átróló lécen, még apró állat áthalatását is

Könyvi kezelés: Készül megvásárolva, egyszerűen a fadóokhoz szegződő horganyozott

Számos elismeréssel áll rendelkezésre.

Ar-jegyzék ingyen és bérmentve. - Jutalym, pontos és gyors kiszolgálás.

Advertisement for 'Salvator' Lithion-forrás, including an image of a bottle and text.

Advertisement for 'Má-Hilla' medicine, including an image of a woman and text.

Advertisement for 'Sunlight Szappan', including an image of a woman and child.

Advertisement for 'Bergmann' Liliomleves, including an image of a box and text.

Advertisement for 'Má-Hilla' medicine, including an image of a woman and text.

Advertisement for 'Sunlight Szappan', including an image of a woman and child.

Advertisement for 'Bergmann' Liliomleves, including an image of a box and text.

Advertisement for 'Má-Hilla' medicine, including an image of a woman and text.

Advertisement for 'Sunlight Szappan', including an image of a woman and child.

Advertisement for 'Bergmann' Liliomleves, including an image of a box and text.

Advertisement for 'Má-Hilla' medicine, including an image of a woman and text.

Advertisement for 'Sunlight Szappan', including an image of a woman and child.

Advertisement for 'KÖVÉRSÉG KORAI VÉNSÉG.', including text.

Advertisement for 'Sachsen-Altenburg-Technikum', including text.

Advertisement for 'Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölesön Részv. társ.', including text.

Advertisement for 'KODAK' camera, including text.

Advertisement for 'KODAK' camera, including text.

Advertisement for 'KODAK' camera, including text.

Advertisement for 'KODAK' camera, including text.

Advertisement for 'KODAK' camera, including text.

Advertisement for 'KODAK' camera, including text.

Advertisement for 'Roskopf-órak' watches, including an image of a watch.

Advertisement for 'Kakuk-óra' cuckoo clock, including an image of a clock.

Advertisement for 'Valódi ezüst' silver watches, including an image of a watch.

„A nagy órágyárhoz“ cég MAX BÖHNEL, órás, Wien, IV., Margarethenstrasse 38. szám.

